

2022-08-03

Inventering av träd i området Optimus, Upplands Väsby

**: EKOLOGI
GRUPPEN**

: EKOLOGI GRUPPEN

Beställning: Structor miljöbyrån
Framställt av: Ekologigruppen AB
www.ekologigruppen.se
Telefon: 08-525 201 00
Slutversion: 2022-08-03
Uppdragsansvarig: Aina Pihlgren
Medverkande: Lark Davis, Ossian Rydebjörk
Intern granskning av rapport: Aina Pihlgren 2022-05-12
Foton: Om inget annat anges: Lark Davis
Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB
Internt projektnummer: 9669
Bild på framsidan: träd vid allé nr. 4

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Bakgrund och syfte.....	5
Metodik	6
Osäkerhet i bedömningen av trädålder	6
Lagstiftning	7
Resultat	8
Särskilt skyddsvärda träd (klass 1).....	8
Skyddsvärda träd (klass 2)	8
Värdefulla träd (klass 3)	8
Alléer	9
Förslag till åtgärder och kompensation	11
Referenser	12
Bilaga 1. Metodik för klassificering av skyddsvärda träd	13

Sammanfattning

Ekologigruppen har på uppdrag av Structor miljöbyrå genomfört en inventering av skyddsvärda träd i området Optimus som ligger i centrala Upplands Väsby. Målet med uppdraget är att skapa ett kunskapsunderlag för att identifiera vilka skyddsvärda träd som behöver särskilda åtgärder vid anläggningsarbete, eller som bör sparas vid utformning av grönytor och park. Syftet är också att kunna beakta ekologiska aspekter i arbetet med detaljplanen. Enligt Naturvårdsverkets riktlinjer ska åtgärder som påverkar särskilt skyddsvärda träd ske i samråd med Länsstyrelsen.

Sammanlagt inventerades 86 träd som utgörs av oxel (*Sorbus intermedia*) (75 träd), avenbok (*Carpinus betulus*) (10 träd) och skogslind (*Tilia cordata*) (1 träd). Ett träd, en skogslind, klassades som klass 3 – värdefullt träd på grund av sin grovlek (62 cm). Inga andra träd uppnådde något skyddsvärde och inga rödlistade arter och naturvårdsarter noterades i området.

85 träd inom inventeringsområdet har ursprungligen planterats i rader som bedöms vara alléer i enlighet med Naturvårdsverkets definition (Naturvårdsverket 2014). Totalt noterades fem alléer i området där fyra utgörs av oxel och en av avenbok. Dispens från biotopskyddsbestämmelserna kan komma att krävas för avverkning.

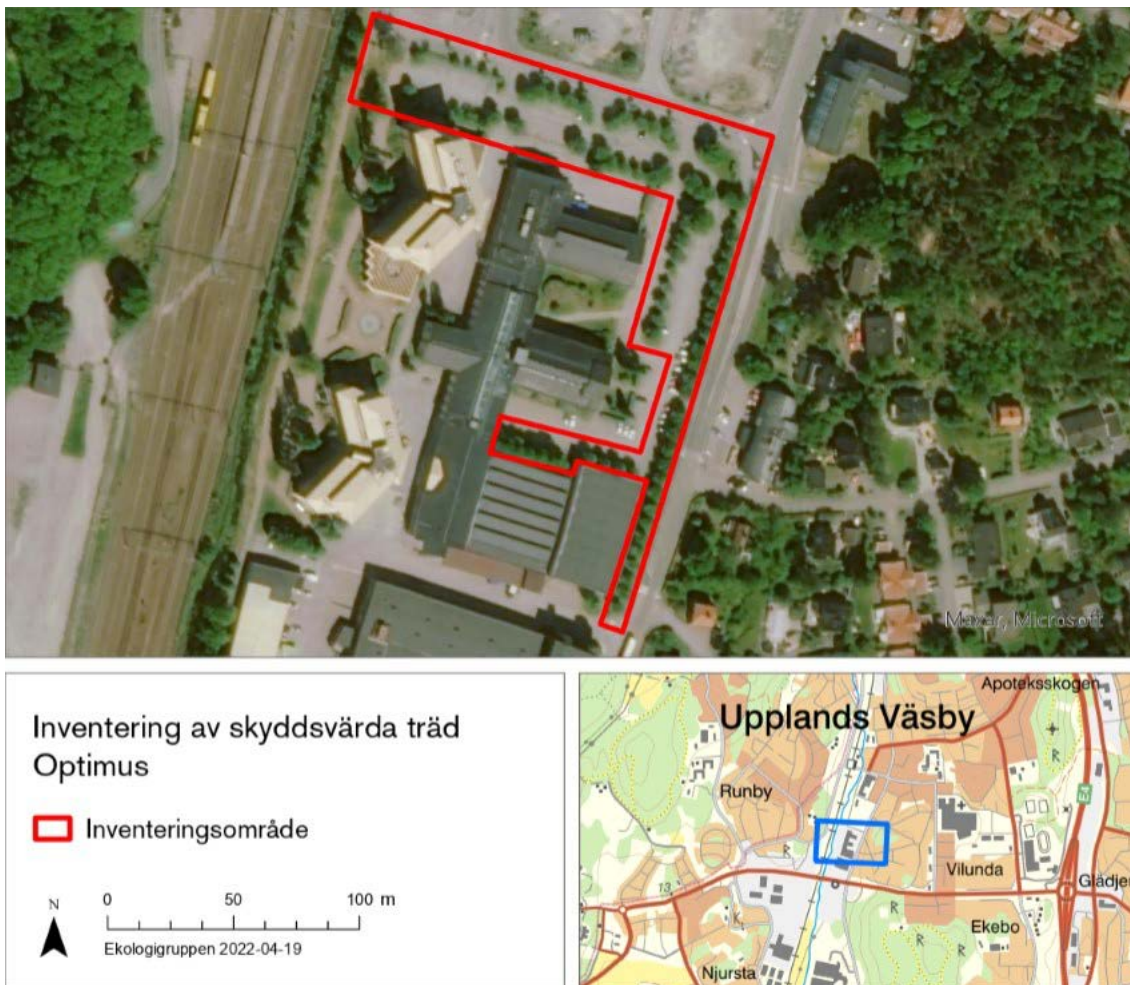
Inga hålträd noterades i området men flera fågelbon observerades bland träden i samtliga alléer. Vid en eventuell avverkning bör särskild hänsyn tas för att inte störa eller skada fåglar eller deras livsmiljöer under häckningstiden.

Inledning

Bakgrund och syfte

Ekologigruppen har på uppdrag av Structor miljöbyrå genomfört en inventering av skyddsvärda träd i området Optimus som ligger i centrala Upplands Väsby (Figur 1). Målet med uppdraget är att skapa ett kunskapsunderlag för att identifiera vilka skyddsvärda träd som behöver särskilda åtgärder vid anläggningsarbete samt vilka träd omfattas av biotopskyddet allé. Syftet är också att kunna beakta ekologiska aspekter i arbetet med detaljplanen.

Uppdragsansvarig har varit Aina Pihlgren. Lark Davis framställde kartor, skrev rapporten och genomförde fältarbetet tillsammans med Ossian Rydebjörk. Kvalitetsgranskare för denna rapport har varit Aina Pihlgren.

Figur 1. Översiktskarta över området Optimus. Den blåa rutan i den infällda kartan till höger visar inventeringsområdets läge inom Upplands Väsby.

Metodik

Kartläggning av skyddsvärda träd har skett inom området Optimus som omfattas av fem lövträdsrader vid en parkeringsplats i anslutning till kontorsbyggnader vid järnvägsspåret. Metodiken för inventering av särskilt skyddsvärda träd följer Naturvårdsverkets standard (Naturvårdsverket 2004) med ytterligare komplettering av Ekologigruppen (Bilaga 1). I inventeringen har bland annat tr addediameter mätts in, förekomst av håligheter, mulmbildning samt eventuella förekomster av rödlistade arter på träd har noterats.

Enligt Naturvårdsverkets riktlinjer ska åtgärder som påverkar särskilt skyddsvärda träd ske i samråd med Länsstyrelsen.

Fältinventeringen genomfördes den 19 april 2022.

Befintlig kunskap om områdets biologiska värden knutna till träd har eftersökts i Artportalen (sökdatum 2022-05-03).

Fullständiga webbadresser eller litteraturhänvisning finns i rapportens källförteckning.

Osäkerhet i bedömningen av trädålder

Någon provborrning för att säkerställa korrekt ålder på träden har inte genomförts inom ramen för uppdraget. Detta på grund av att borrning kan skada trädet.

Lagstiftning

Alléträd

Alléer tillhör de biotoper som omfattas av det generella biotopskyddet i hela landet (Naturvårdsverket 2014). Alléer skyddas genom bestämmelser i 7 kap. 11 § miljöbalken (1998:808) och förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken med mera som reglerar frågor om biotopskyddsområden.

I 7 kap. 11 § andra stycket i miljöbalken anges vad som gäller för dispenser i biotopskyddsområden. En förutsättning för att dispens ska medges är att det finns särskilda skäl. Inom ett biotopskyddsområde får man inte bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön. Om det finns särskilda skäl, får dispens från förbudet ges i det enskilda fallet.

Allé

En allé ska bestå av minst fem lövträd som är planterade i en enkel eller dubbel rad för att omfattas av biotopskyddsbestämmelserna. Träden ska till övervägande del utgöras av vuxna träd, vilket innebär att mer än hälften av träden ska vara vuxna. Med vuxna träd avses träd som mäter minst 20 cm i diameter i brösthöjd eller har uppnått en ålder av 30 år (det som först uppnås). Alléer är skyddade inom ramen för miljöbalkens generella biotopskyddsföreskrifter.

(Naturvårdsverket 2014)

Särskilt skyddsvärda träd

Särskilt skyddsvärda träd omfattas av ett visst skydd enligt Miljöbalken. En verksamhet eller åtgärd som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön (exempelvis särskilt skyddsvärda träd), och som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsskydd enligt andra bestämmelser i miljöbalken, ska anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Anmälan för samråd ska göras hos den myndighet som utövar tillsynen enligt bestämmelser i 26 kap. miljöbalken. Tillsynsmyndighet är framför allt Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen. Om avverkning, toppkapning eller annan kraftig beskärning av ett särskilt skyddsvärt träd, till exempel ett gammalt grovt träd, kan komma att väsentligt ändra naturmiljön ska åtgärden anmälas för samråd.

Tillsynsmyndigheten får förelägga den anmälningsskyldige att vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön. Om sådana åtgärder inte är tillräckliga, och om det är nödvändigt för skyddet av naturmiljön, får tillsynsmyndigheten förbjuda verksamheten. Om det finns andra möjliga lokaliseringar av en verksamhet eller åtgärd eller andra alternativ som inte är orimliga, till exempel beskärning i stället för avverkning, kan verksamheten förbjudas i enlighet med 12 kap. 6 § fjärde stycket och 2 kap. miljöbalken.

Resultat

Sammanlagt inventerades 86 träd som utgörs av oxel (*Sorbus intermedia*) (75 träd.), avenbok (*Carpinus betulus*) (10 träd, Figur 3) och skogslind (*Tilia cordata*) (1 träd). Ett träd, en skogslind, klassades som klass 3 – värdefullt träd (Figur 4) på grund av sin grovlek (62 cm). Inga andra träd uppnådde något skyddsvärde. Träden har ursprungligen planterats i fem rader som bedöms uppfylla definitionen för biotopen allé. Dispens från biotopskyddsbestämmelserna kan komma att krävas för avverkning. Alléerna beskrivs närmare nedan.

Inga hålträd noterades i området men flera fågelbo observerades bland träden i samtliga alléer (Figur 2). Vid en eventuell avverkning behöver särskild hänsyn tas för att inte störa eller skada fåglar under häckningstiden (se delen Förslag till åtgärder och kompensation).

Särskilt skyddsvärda träd (klass 1)

Inga särskilt skyddsvärda träd (klass 1) noterades under inventeringen.

Skyddsvärda träd (klass 2)

Inga skyddsvärda träd (klass 2) noterades under inventeringen.

Värdefulla träd (klass 3)

Totalt mättes in ett värdefullt träd (klass 3) in i området, en skogslind (62 cm i diameter) vilken bedömdes ha en ålder mellan 120-149 år (Tabell 1).

Träd av klass 3 hör till kategorin värdefulla träd. Dessa träd är så kallade efterföljare till träd av klass 1 och 2. Enkelt förklarar utgör de värdefulla träden sådana som på relativt kort sikt kommer att få höga naturvärden. De utgör ersättare för de gamla träden i ett område, och beräknas kunna utveckla högre naturvärden med tiden om de lämnas.

Tabell 1. Karterade skyddsvärda träd vid området Optimus. Ett träd, en skogslind, klassades som klass 3 – värdefullt träd på grund av sin grovlek.

ID	Trädart	Diameter	Ålder	Hål	Död ved	Värdeklass	Artfynd
1	Skogslind	62 cm	120-149 år	Inga hål synliga	Ingen	Klass 3 - Värdefullt träd	Inget

Figur 2. Fågelbon bland trädkronorna vid allé nr. 2. Fågelbon observerades bland samtliga alléer i området.

Figur 3. Inmätning av avenbok vid allé nr. 5.

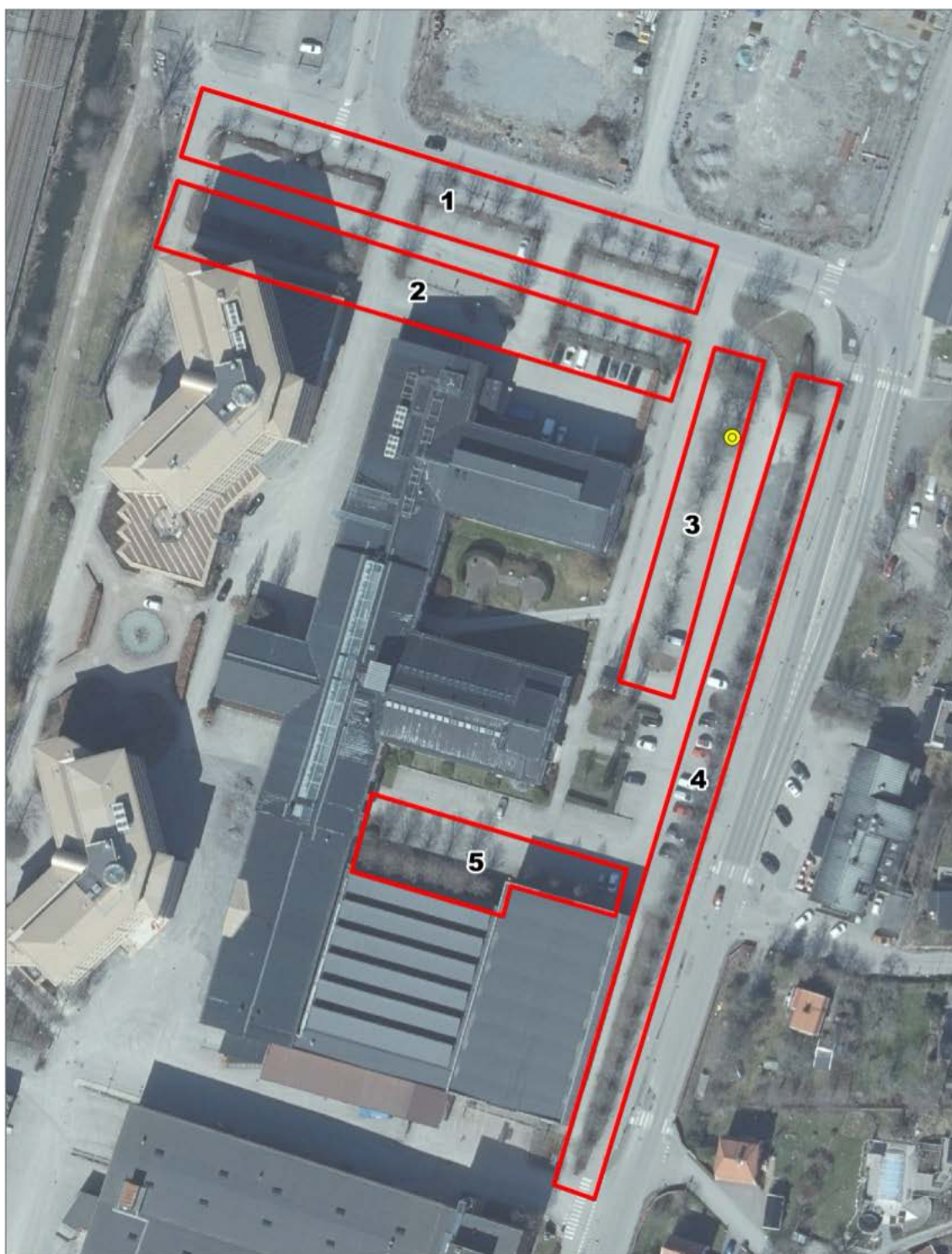
Alléer

De flesta träd inom inventeringsområdet har ursprungligen planterats i rader som bedöms vara alléer i enlighet med Naturvårdsverkets definition (Naturvårdsverket 2014). Totalt noterades fem alléer i området där fyra utgörs av oxel och en av avenbok. Antal träd, trädart och diameter beskrivs i Tabell 2. Kartan i Figur 4 visar alléerna med respektive allénummer.

Alléer utgör viktiga restbiotoper i ett i övrigt rationaliserat landskap och har stor betydelse som tillflyktsorter och spridningskorridorer för olika arter. Det är främst de äldre träden i en allé som har höga naturvärden eftersom det ofta råder brist på gamla träd i landskapet i övrigt, och i många områden finns sådana endast kvar i alléerna (Naturvårdsverket 2014). Träden kan utgöra livsmiljöer för många arter, inklusive rödlistade arter bland insekter och lavar, men även bland svampar och mossor. Alléer kan även bidra med häckningsmöjligheter och viloplats för hållbyggande fåglar och fladdermöss.

Tabell 2. Beskrivning av alléer vid området Optimus.

Allénummer	Antal träd	Trädart	Diameter (cm)	Beskrivning
1	19	Oxel (<i>Sorbus intermedia</i>)	Mellan <20 och >20	13 träd över 20 cm, 6 träd under 20 cm.
2	17	Oxel (<i>Sorbus intermedia</i>)	Mellan <20 och >20	13 träd över 20 cm, 4 träd under 20 cm
3	11	Oxel (<i>Sorbus intermedia</i>)	Mellan <20 och >20	9 träd över 20 cm, 3 träd under 20 cm. En klass 3 lind står bredvid som inte ingår i allén.
4	28	Oxel (<i>Sorbus intermedia</i>)	Mellan <20 och >20	Över hälften över 20 cm
5	10	Avenbok (<i>Carpinus betulus</i>)	>20	Alla över 20 cm. Ligger nära intill byggnad.

Inventering av skyddsvärda träd Optimus

- Allé med ID-nummer
- Skogslind, Klass 3 - Värdefullt träd

Figur 4. Kartan över alléer vid området Optimus. Fem alléer inventerades och ett värdefullt träd (klass 3), en skogslind, noterades (gul symbol). Trädet bedöms inte vara en del av alléerna.

Förslag till åtgärder och kompensation

Följande åtgärder föreslås för att skydda värden knutna till träden.

- Ta särskild hänsyn till trädet med värdeklass 3 vid planering och spara trädet om möjligt.
- Avverkning och beskärning av träd där fåglar häckar bör inte ske under perioden 1 mars till 31 juli.
- Nya ädellövträd föreslås planteras på strategiska platser som på sikt kan få utvecklas till värdefulla träd och stärka spridningssambanden.
- Skydda träd som sparas i planen mot mekanisk skada och markkompaktering i samband med bebyggelse.
- Trädrader föreslås behållas så att siktlinjer med grönska finns även efter bebyggelse, med syfte att gynna spridningssamband.
- Nedtagna trädstammar kan placeras som faunadepåer på lämpliga platser i detaljplaneområdet.

Referenser

Artportalen, 2022. Artportalen, rapportssystem för arter. <http://www.artportalen.se> (Hämtad: 2022-05-03).

Naturvårdsverket, 2004. Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd. Rapport 5411. Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket, 2014. Beskrivning och vägledning för biotopen Allé i bilaga 1 till förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Bilaga 1. Metodik för klassificering av skyddsvärda träd

Detta PM beskriver Ekologigruppens metod för inventering av skyddsvärda träd. Avverkning av skyddsvärda träd kan innebära behov av samråd med länsstyrelsen enligt § 12 MB.

Med *särskilt skyddsvärda* träd avses (Naturvårdsverket 2004):

- jätteträd; träd grövre än 1 meter i diameter på det smalaste stället under brösthöjd.
- mycket gamla träd; Gran, tall, ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag äldre än 140 år.
- grova hålträd; träd grövre än 40 cm i diameter i brösthöjd med utvecklad hålighet i huvudstam.

Särskilt skyddsvärda träd definieras här med utgångspunkt från egenskaper hos det enskilda trädet. Både levande och döda träd ingår i definitionen. Basinventeringen förkortas framöver som BI.

Det är inte bara träd som är *särskilt skyddsvärda* som hyser naturvärden och i sin tur bidrar till att stärka ett områdes naturvärden och dess biologiska mångfald. Som exempel kan yngre träd med håligheter också vara värdefulla och många gånger hysa naturvårdsintressanta arter. Det finns därför behov av att inte bara kartera träd som uppfyller Naturvårdsverkets definition av *särskilt skyddsvärda träd*. Ekologigruppen har således kompletterat Naturvårdsverkets metodik för klassificering av särskilt skyddsvärda träd för att innefatta träd som också hyser andra naturvärden.

Ekologigruppens metodik för kartering av skyddsvärda träd innefattar ytterligare två värdeklasser:

- skyddsvärda träd* - träd som inom en snar framtid kommer att uppnå kriteriet särskilt skyddsvärda träd.
- och *värdefulla träd*; träd som hyser och har utvecklat naturvärden och som också bidrar till att stärka ett områdes naturvärden.

I den samlade bedömningen räknas det högsta uppnådda kriteriet (kriterierna Ålder, Storlek, Hålträd, Hamling, Skyddsvärda arter) för att ge träd en viss värdeklass. Exempel; ett träd med en diameter **mindre** än den som anses mycket grovt, men som har en ålder som ligger inom definition för gammalt träd, resulterar i *klass 2, skyddsvärt träd*. Det vill säga att ett klass 2-kriterie har en högre rangordning än ett klass 3-kriterie.

Tabell 1. Kriterier för och bedömning av trädvärden

Värdeklass	Ålder	Storlek	Hålträd, mm.	Hamling	Skyddsvärda arter
Klass 1. Särskilt skyddsvärda träd	Mycket gammalt	Jätte-träd	Grovt hålträd, >40 cm i diameter i brösthöjd, med utvecklad hålighet i huvudstam	Mycket grovt hamlat träd	Hotade arter eller flera rödlistade arter
Klass 2. Skyddsvärda träd	Gammalt	Mycket grovt	Hålträd, <40 cm i diameter i brösthöjd, med utvecklad hålighet i huvudstam Eller träd med utvecklad vedblotta med insektsnag	Grovt hamlat träd	Rödlistad art eller flera naturvårdsarter
Klass 3. Värdefullt träd	Nästan gammalt	Grovt		Hamlat träd	Förekomst av naturvårdsart

Definitionerna av gammalt träd följer den metod som används i basinventering av skyddade områden (Naturvårdsverket 2004). Den överensstämmer också med definitionen av skyddsvärda träd enligt Naturvårdsverket 2004 med två undantag. Triviallövträd och ädellövträd (förutom bok och ek) klassas som mycket gamla redan vid en ålder på 140 år.

Tabell 2. Definition av gammalt träd (Naturvårdsverket 2004 och 2007 – BI).

Trädart	Nästan gamla träd - ålder (år), BI Södra Sverige	Gamla träd - ålder (år), BI Södra Sverige	Mycket gamla träd (år), hela Sverige
Ek	≥ 130	150–200	≥ 200
Bok	≥ 100	150–200	≥ 200
Gran	≥ 80	120–200	≥ 200
Tall	≥ 100	150–200	≥ 200
Triviallöv	≥ 65	100–140	≥ 140
Övriga ädellövträd (och hästkastanj)	≥ 80	100–140	≥ 140

Tabell 3. Definition av grova träd (Naturvårdsverket 2004 och 2007 - BI, samt Ekologigruppen - fet stil). Måtten gäller traddiameter mätt i brösthöjd.

Trädart	Grova träd, BI (cm), Södra Sverige	Grova träd, Ekologigruppen (cm)	Mycket grovt, Ekologigruppen (cm)	Jätteträd (cm)
Ask & alm*	≥ 60	≥ 20	≥ 60	≥ 100
Bok	≥ 80	≥ 80	≥ 90	≥ 100
Ek	≥ 80	≥ 80	≥ 90	≥ 100
Hägg	≥ 50	≥ 50	≥ 70	≥ 100
Hästkastanj	≥ 80	≥ 80	≥ 90	≥ 100
Oxel	≥ 40	≥ 40	≥ 60	≥ 100
Rönn	≥ 30	≥ 30	≥ 50	≥ 100
Skogslönn, lindar	≥ 50	≥ 50	≥ 70	≥ 100
Sälg	≥ 40	≥ 40	≥ 60	≥ 100
Tall/Gran	≥ 70	≥ 70	≥ 80	≥ 100
Triviallöv	≥ 50	≥ 50	≥ 70	≥ 100

***Bedömning av de rödlistade träden ask, skogsalm, lundalm och vresalm.**

Eftersom träden ask respektive skogsalm och lundalm i snabb takt minskar på grund av två svampsjukdomar, är de i behov av att särskild hänsyn tas till förekomsterna. Ask är numera rödlistad som starkt hotad (*EN*), vresalm är sårbar (*VU*) och skogs- och lundalm är akut hotade (*CR*). En lösning för att bevara asken är att spara träd och bibehålla en genetisk variation. På sikt kan det bidra till en ökad genetisk motståndskraft mot sjukdomen hos ask, vilket redan har noterats hos vissa träd. Unga träd är också bevaransvärda då de har överlevt svampsjukdomen, vid tillväxtens kritiska perioder.

Det finns många artgrupper som är starkt knutna till dessa trädarter, som likaså är stadda i minskning (exempelvis flera rödlistade insekter, lavar och svampar). Med ovanstående faktorer i åtanke bedömer Ekologigruppen att träden ask och almar därmed är skyddsvärda redan vid en lägre diameter (diameter på 20 cm eller mer) än andra ädellövträd.

Källor:

Artdatabanken, SLU. 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015.

Naturvårdsverket. 2004. Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd, rapport 5411.

Naturvårdsverket. 2007. Manual för basinventering av skog.